

Emoční vztah v rodině a sebehodnocení adolescenta¹

Kvalita emočního vztahu v rodině hraje klíčovou roli ve formování sebehodnocení adolescentů. Děti si své první představy o sobě utvářejí zejména prostřednictvím interakcí s pečujícími osobami, jejich slov, gest a chování, které přijímají jako zpětnou vazbu o vlastní hodnotě (Satirová, 1994; Matějček, 2017). Pozitivní, empatický a podporující přístup rodičů, který kombinuje otevřenou komunikaci, respekt k pocitům dítěte a konstruktivní vedení při řešení problémů, je spojen s vyšší mírou sebedůvěry a kompetencí. Výzkumy ukazují, že podporující a citově dostupné prostředí v rodině posiluje sebeúctu adolescentů, zatímco nedostatečná pozornost, trestající nebo autoritářský přístup může vést k nejistotě a pocitům méněcennosti (Orth, 2018; Pinquart & Gerke, 2019; Keizer et al., 2019). Kvalitní vztahy s rodiči tedy nejen přispívají k aktuálnímu sebehodnocení, ale vytvářejí i pevný základ pro pozitivní psychický vývoj a sebevědomí v dospívání a mladé dospělosti.

Pro statistické zpracování dat byla využita **multivariační analýza rozptylu (MANOVA)**. Tato statistická metoda umožňuje současně porovnávat dvě či více skupin ve více závislých proměnných. V této práci byla použita k ověření, zda se jednotlivé úrovně emočního vztahu v rodině liší v dimenzích sebehodnocení, tedy v sebedůvěře a kompetenci.

Výzkumný soubor tvoří 119 respondentů, studentů středních škol ve věku 15–19 let. Emoční vztah v rodině byl měřen pomocí Dotazníku výchovy v rodině (Čáp & Boschek, 1994). Sebehodnocení bylo zjišťováno prostřednictvím Škály sebedůvěry a kompetenci (SLCS-R) (Tafarodi & Swann, 2001).

Použité proměnné:

Nezávislá – kategorická

- Emoční vztah v rodině
  - Záporný
  - Záporně-kladný
  - Kladný
  - Extrémně kladný

Závislá

- Sebedůvěra
- Kompetence

---

¹ Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=786>

Analýza MANOVY ukazuje vliv nezávislých proměnných na kombinaci závislých proměnných. Jak je patrné z Tabulky 1, Wilksův test potvrzuje, že celkový efekt je statisticky významný, což naznačuje, že emoční vztah a výchovné řízení mají spojitost se sebehodnocením adolescentů, zahrnujícím sebedpřijetí a kompetentnost.

Tabulka 1: Wilksův test

	Wilksova λ	F	p
Emoční vztah	0,808	4,258	<0,001

Pro detailnější analýzu rozdílů mezi skupinami jsem použila Hotellingův T^2 test, který umožňuje zkoumat více závislých proměnných současně. Tento vícerozměrný test je vhodný pro srovnání dvou nezávislých skupin a hodnotí, zda se jejich kombinace závislých proměnných významně liší. Výsledky ukazují, že mezi adolescenty se záporným a kladným emočním vztahem existuje statisticky významný rozdíl (viz Tabulka 2). Interpretace naznačuje, že kvalita emočního vztahu v rodině souvisí s mírou sebehodnocení, zahrnující jak sebedpřijetí, tak kompetentnost.

Tabulka 2: Hotellingův test

Hotellingovo T^2	F	p
0,231	4,365	<0,001

Tabulka č. 3 prezentuje výsledky t-testu porovnávající adolescenty se záporným a kladným emočním vztahem v souvislosti se dvěma závislými proměnnými: sebedpřijetím a kompetentností. Pro vizuální znázornění rozdílů jsem dále použila graf průměrů, kde hodnota 1 označuje záporný emoční vztah a hodnota 3 kladný emoční vztah.

Tabulka 3: Výsledky t-testu pro záporný a kladný emoční vztah

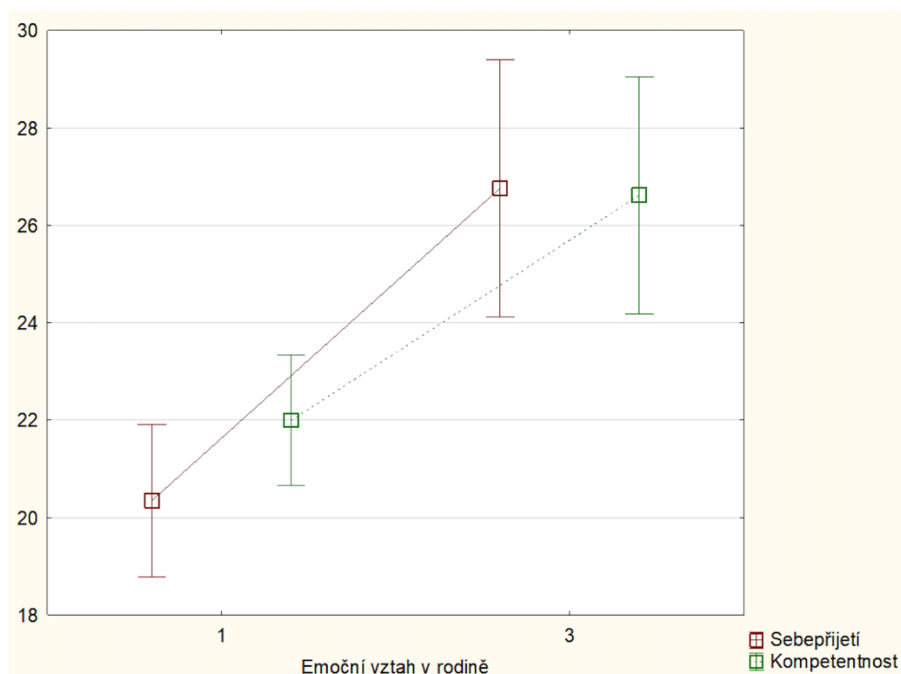
	M Záporný	M Kladný	t	p	SD Záporný	SD Kladný
Sebedpřijetí	20,350	26,761	-4,224	<0,001	6,044	5,812
Kompetence	22,000	26,619	-3,473	<0,001	5,207	5,352

Pro vizuální znázornění rozdílů jsem dále použila graf *průměrů*, kde hodnota 1 označuje záporný emoční vztah a hodnota 3 kladný emoční vztah. Pro závislou proměnnou sebepřijetí dosahují adolescenti se záporným emočním vztahem průměrné hodnoty 20,35 (SD = 6,04), zatímco adolescenti s kladným emočním vztahem mají průměr 26,76 (SD = 5,81). Hodnota t-testu ukazuje, že rozdíl mezi skupinami je statisticky významný ($t = -4,224$, $p < 0,001$), což naznačuje, že kladný emoční vztah je spojen s vyšší mírou sebepřijetí.

U proměnné kompetentnost jsou průměrné hodnoty pro skupiny se záporným a kladným emočním vztahem 22,00 (SD = 5,21) a 26,62 (SD = 5,35); rozdíl je rovněž statisticky významný ($t = -3,473$, $p < 0,001$). To ukazuje, že kladný emoční vztah je spojen i s vyšší kompetencí adolescentů.

Celkově lze tedy interpretovat, že kvalita emočního vztahu v rodině významně ovlivňuje sebehodnocení adolescentů, a to jak v oblasti sebepřijetí, tak kompetencí.

Graf 1: Rozdíl v sebehodnocení u záporného a kladného emočního vztahu v rodině

Literatura

Keizer, R., Helmerhorst, K.O.W. & van Rijn-van Gelderen, L. (2019). Perceived Quality of the Mother–Adolescent and Father–Adolescent Attachment Relationship and Adolescents' Self-Esteem. *Journal of Youth and Adolescence*, 48, 1203–1217.

<https://doi.org/10.1007/s10964-019-01007-0>

Matějček, Z. (2017). *Rodiče a děti. Třetí, upravené vydání (ve Vyšehradu první)*. Praha: Vyšehrad.

Orth, U., Erol, R. Y., & Luciano, E. C. (2018). Development of self-esteem from age 4 to 94 years: A meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological bulletin*, 144(10), 1045.

<https://doi.org/10.1037/bul0000161>

Pinquart, M. & Gerke, D. Ch. (2019). Associations of Parenting Styles with Self-Esteem in Children and Adolescents: A Meta-Analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 2017–2035. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01417-5>

Satirová, V. (1994). *Kniha o rodině*. Praha: Práh.